בשעת הדחק. פירש רש"י בשני בצורת ולא דק דבפירקין (לקמן דף ט:) אמר דאפי' רבנן מודו בשני בצורת וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבגדה ועשה מעט טהרות לפני לאיתה ואחר הוראתו עסק בטהרות הרבה ולא דמי לשני בצורת כיון דמקודש לכן לא היתה שעת הדחק ואפיס בטהרות ע"י הוראת טעות ועוד י"ל שעת הדחק שהשואל הלך לו והיה טורח גדול לדוף אחריו כדאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס:) רהטו אבתריה תלתא מ) מילי בחלא ולא אדרכיה:

דאפרשינהו בלישייהו. אף על גב דאין הלחם קדוש אלא משקרמו פניו בתנור ונשחט עליו הזבח (מנחות עח:) מ"מ קרי להו תרומה לפי שיחדו אותה לקרות לה שם תרומה לאחר אפייה ושמיטת הזבח והיתה מופרשת בלישייהו ולא לאחר אפייה משום דבעודה עיסה יכול לעשותה עבות ונאות ונראה דקדושת נ) (הפת) איכא עלייהו ואסור לשנותה בחלות אחרות כדמשמע סוף פרק קמא דנדרים (דף יב.) כחלת אהרן ובניו וכתרומתו מותרין ודייק הא כתרומת לחמי תודה אסור ומוקי דאפרשינהו בלישייהו ומדאסר הכא שהתפיס בלחמי תודה משמע דאיכא עליה קדושת פ) הפת בעודה עיסה: **בשפחתו** של ר"ג. פירש רשב"ם דהיינו ר"ג הזקן דאמרינן בשילהי פ"ק דשבת (ד' טו.) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן ע) לפני הבית ק' שנה ומיהו אין רגילות להזכיר סתם ר"ג אלא ר"ג הזקן ויכול להיות שזהו ר"ג דיבנה תבירו של רבי אליעזר ורבי יהושע: **נולד** לה ספק טומאה עד שלא נגלגלה. פירוש נולד לה ספק טומאה הנוהגת אף בחולין קודם גלגול יכול לגרום לה טומאה ולאית ואין לאסור משום משמרת תרומותי דקודם גלגול אכתי לא פתיכא ביה חלה כמו המפרש חלתו קמח דלא עשה ולא כלום והפסד כהן נמי ליכא כיון דנולד לה ספק טומאה כבר משגלגלה תעשה בטהרה פירוש אם לאחר גלגול נולד לה ספק טומאה דלא שייך בחולין אלא בחלה תעשה בטהרה בחלה דלא עשה ולא דחלתה תלויה ולכך אם לאחר גלגול נולד לה ספק טומאה דלא שייך בחולין אלא בחלה אלא אם כן נולד לה ספק טומאה אחר גלגול ואין לומר משום דקסבר אסור לגרום לאשת עם הארץ משתטיל מים לא תגע בה משום מסייע ידי עוברי עברה ואפי' קודם גלגול ואין לומר משום דקסבר אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל ומשתטיל מים והוכשרו לא תגע. דהא אמרינן התם רישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ואמרי' נמי בירושלמי כלה דמתני' דע"ז דאין בוצרין עם ישראל הערשה פירותיו בטומאה משום דמסייע ידי עוברי עברה ומפרש טעמא דכתיב ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן. עשה שינתנו לאהרן בכיהונו אלמא דאסור לטמאות החולין כדי להפסיד התרומה לכהן:

בשעת הדחק והוינן בה [מ]מאי לאחר שנזכר אילימא לאחר שנזכר דאין הלכה כרבי אליעזר אלא כרבנן בשעת הדחק היכי עביד כותיה אלא [נ](לאו) דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וכיון שנזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר כדי הוא רבי אליעזר [נ]לסמוך עליו בשעת הדחק אי אמרת בשלמא לתרומה היינו דהואי תרומה בימי רבי אלא אי אמרת לקדש [פ]קדש בימי רבי מי הואי כדעולא [ס]דאמר עולא חבריא מדכן בגלילא הכא נמי בימי רבי ת"ש מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה בכרות של תרומה ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה במים ובודקת באחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה את רבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו רבי והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה א"כ היא טמאה וכולן טהורות קתני מיהת בכרות של תרומה א] מאי תרומה תרומת לחמי תודה תרומת לחמי תודה באפיה מאי בעיא דאפרשינהו בלישייהו וכי הא דאמר רב טובי [פ]בר רב קטינא [צ]לחמי תודה שאפאן ד' חלות יצא והוינן בה והא בעינן ארבעים [ק]למצוה והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו וכי תימא דמפריש פרוסה מכל חד וחד [ר]אחד אמר רחמנא [ש]שלא יטול פרוסה ואמרינן [ת] דאפרשינהו בלישייהו הכא נמי דאפרשינהו בלישייהו ת"ש שוב מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה גפה חביות של יין ובין כל אחת ואחת מדיחה ידיה במים ובודקת ובאחרונה בדקה ומצאה טמאה ובאת ושאלה לרבן גמליאל ואמר לה כולן טמאות אמרה לו והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת אמר לה אם כן היא טמאה וכולן טהורות אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה היא היינו דהדרה ושיילה אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש למה לה למהדר ולשייליה מעשה שהיה בשתי שפחות היה לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא מעת לעת שבגדה [ה]מטמאה בין לקדש ובין לתרומה ממאי מדלא קתני לה גבי מעלות א"ל רב נחמן והא תני תנא לקדש אבל לא לתרומה [ו]קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק [ו]בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה [ז]תנן התם [ו]נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה חולין נינהו [ח]ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל משגלגלה תעשה בטהרה חולין הטבולין לחלה כחלה דמו [ו]ואסור לגרום טומאה לחלתה

בשעת הדחק. שני בצורת היו ולא רצה להפסיד טהרות: **אלא רבים פליגי עליה.** ובטלין דברי היחיד והתחיל להתחרט ואמר כדי הוא כו': **קדש בימי רבי מי הוה.** כמה שנים היה אחר החורבן בסוף התנאים: **חבריא מדכן בגלילא.** חבריה שבגליל מטהרים יינם לנסכים ושמנן למנחו' שמא יבנה בהמ"ק בימיהם ולעולו' קדש הוו. כך שמעתי בחומר בקדש[ס] וכך היא שנויה[ע]: **כולן טמאות.** משום מעת לעת שבגדה: **היא טמאה.** משום פקידה לפקידה: **תרומה לחמי תודה.** ארבע חלות מד' מינין שבתודה נותנין לכהן דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה וגו': **באפיה מאי בעיא.** הא מ' חלות בעי לה למיפא והדר אפרושי ד' לתרומה וארבעין לא מיקרו תרומה: ומשני **דאפרשינהו בלישייהו.** לעולם מאי תרומה תרומת לחמי תודה ודקאמר באפיה מאי בעיא כגון שהפריש לד' מהארבעים חלות בעיסתן ולאחר אפיית כולן שחט תודה עליהן: **שאפאן ד' חלות.** עשר עשרונים של חמץ אפאן כולן בחלה אחת וג' עשרונות ושליש שבחלות מצה אפאן בחלה אחת וכן של רקיקין וכן של רבוכה: **הא בעינן מ'.** במנחות יליפינן לה בפרק התודה (דף עו.) ואמאי יצא: ומשני **למצוה.** אבל עיכובא ליכא: **והא בעי אפרושי תרומה.** אחת מכל מין דהיינו א' מעשר וכיון דליכא עשר היאך יפרוש: **וכ"ש דמפריש פרוסה מכל.** חלה מעט לכהן: **אחד אמר רחמנא.** והקריב ממנו אחד מכל קרבן וגו' ודרשינן במנחות (דף עז:) שלא יטול פרוסה לתרומת כהן: **דאפרשינהו בלישייהו.** נטל אחד מעשר לתרומה ותשע הנותרים לבעלים מכל מין ומין אפה בחלה אחת: **גפה.** סותמת בטיט בידיה ומדיחה ידיה מן הטיט: **קבלה מיניה רב שמואל.** להך תיובתא מרב נחמן ואוקמא להא דקתני לקדש אבל לא לתרומה הכי קאמר בחולין שנעשו על טהרת קדש כו' אבל בתרומה ממש נהגו: **נולד לה גרסי'.** נולד בעיסה ספק טומאה: גלגול בחולין זהו גמר מלאכה לחלה: **תעשה בטומאה.** אם ירלה יטמאנה ביד דסוף סוף חלת ספק היא ולא תאכל: **תעשה בטהרה.** בכלים טהורים ואל יטמאנה ביד ואע"פ דסוף סוף חלתה אסורה אסור לטמאה ביד הואיל ונגמרה מלאכתה לחלה אסור לגרום לה טומאה ודאית דכתיב[ב] ואני נתתי לך את משמרת תרומותי ודרשינן בבכורות (דף לד.) שתי תרומות במשמע טהורה ותלויה ואמר קרא שומרנה: וחלתה

בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה חולין נינהו [ח]ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל משגלגלה תעשה בטהרה חולין הטבולין לחלה כחלה דמו [ו]ואסור לגרום טומאה לחלה [ט]תנא וחלתה

אחד אמר רחמנא. אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו', אבל אם יש טומאה מיגן היו כה של עשר עשר חלות ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והשאר לבעלים, וכתיב אחד שלא יתן לו פרוסה (פסחים לז:) אחד שלם משמע (מנחות שם מכת"י). **דאפרשינהו בלישייהו.** כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלמות, דלא הוי פרוס (מנחות שם). דמכל מין ומין הפריש קודם אפיה לתרומה ואח"כ אפה לשוייס, דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן, דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין (נדרים יב:).

תום' הרא"ש (המשך)

דאע"ג דמטמאת בספק תיעשה בטהרה. דהא בפרק הניזקין תנן גבי אשת חבר שמסיינת

לד א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' מעשה קרבנות הלכה כב: לה ה ו מיי' פ"ג מהל' משכב ומושב הלכ ט: לו ז מיי' פ"מ מהלכות בכורים הלכה י סמג עשין קמא: לז ח מיי' שם ופ"ז הלכה יב ופט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה ט: לח ט מיי' פ"מ מהלכות בכורים הלכה י ופי"א מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה טז:

גליון הש"ם

גמ' קודש בימי רבי מי הואי. עי' משנה למלך בהל' אבל פ"ג הלכה ה' בסופו: **שם** ממאה בין לקודש ובין לתרומה. עי' זבחים לט ע"ב תד"ה מדבר:

תוס' הרא"ש

לקינוח ולא לבדיקה. אבל אי הוי משמש מת בעריות חייב או שפירש בקישוי הוי שפיר שיעור אותיות לבדיקה כ"ש לענין אוכלת בתרומה: **בשעת** הדחק. פרש"י שנת בצורת. וליתא דהא רבנן מודו לקמן בפירקין בשנת בצורת או היכא דאפיש טהרות. אלא לא הוה כולי האי שעת הדחק כמו הנך דלקמן: **והוינן** בה מאי לאחר שנזכר. הוה מצי למפשט בלא והוינן בה אלא משום דמילתא דתמיהא היא אם אין הלכה כר' אליעזר למה סמך עליו בשעת הדחק הלכך נחת לפרושי: **דאפרשינהו** בלישייהו. לא שקרא עליה שם דהא בקרימת התנור ובשחיטת הזבח הוא דקדשי ובתר הכי כתי' והרים אלא שיחדם לשם תרומה ולעשותם יפים ונאים לכבוד המצוה דאפשר אע"פ שיחדם יכול לשנותם דאכתי לא קדשי: **הכא** נמי דאפרשינהו בלישייהו. ולא הוו אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש דאכתי לא קדשי. אי נמי לאחר שקרמו פניהם בתנור ונשחט עליהם הזבח ונטמאו כשהוציאתן מן התנור: **מעשה** שהיה בשתי שפחות היה. הקשה ה"ר שמשון מקוצי לישני חדא בקדש וחדא בחולין שנעשו על טהרת הקדש דהוה ניחא טפי דהשתא קשה אפי' את"ל דשתי שפחות' היה אמאי הוצרך לשנות אלו שני המעשים כיון דהכל איירי בענין אחד. ותירץ ר"מ אי הוה מוקמינן להו הכי הוה צריכינן לאוקומי ההיא דהיתה גפה חביות בחולין שנעשו על טהרת הקדש. וכיון דהיין היה עדיין בחביות א"כ לא נתקדש עדיין בכלי ולא הוי אלא חולין שנעשו על טהרת הקדש. וההוא עובדא דחביות היה באחרונה מדקתני בברייתא ושוב מעשה בשפחה. וא"כ הוה קשה כיון דאמר לה גבי קדש דכולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרות הקדש. ולמה לה למהדר ולשיולי וליכא למימר דהוצרכה לישאל משום האחרונה דלא היתה יודעת כלל אם יש טומאה למפרע בחולין שנעשו על טהרת הקדש. מ"מ כי אמר לה גבי חביות דכולן טמאות למה לה למהדר ולימא ליה והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת כיון דאפי' בקדש קאמר לה כולן טהורות כ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש. אבל אי קמייתא הואי בתרומה ובתרייתא בחולין שנעשו על טהרת הקדש ג) מטמאה מעת לעת ולא מהניא בדיקה שבנתים ולפי מאי דפירשתי לעיל דלא משכחת לה לחמי תודה דהוו קדש אלא בשחט עליהן הזבח בעודם בתנור ניחא דלא בעי לשנויי הכי דלכתחלה אין שוחטין את התודה אם לא יהיה הלחם בעזרה דלא פליגי ר' יוחנן ור"ל בפרק התודה אלא בשוחט את התודה בדיעבד ולחמה חוץ לחומה ור' יוחנן מכשיר ור"ל פוסל. אבל לכתחלה אין שוחטין את התודה עד שיהא הלחם בעזרה. ואשה בעזרה מניין הלכך הך דלחמי תודה נמי לא איירי אלא בחולין שנעשה על טהרת הקדש: **תנן** התם במסכת חלה נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה. פרש"י דבלאו הכי לא אכיל לה כהן כיון דנולד לה ספק טומאה משמע הא אם לא נולד בה ספק טומאה תיעשה בטהרה. ואין לפרש דה"ה נמי לא נולד לה ספק טומאה ומשום רבותא דסיפא נקטיה

ג) נראה דל"ל שפיר הוות בעיא למשאל דשמא מטמאה מעל"ע וכו'.

מסורת הש"ם

מ) [נקמן ט: עירובין מו.], נ) ס"פ ל"ג, ג) [בכורים ט. וש"נ], ד) מגיגה כה., ס) [נדרים יב: ע"פ מנחות עו. ושם אימא בר רב קיסנא], ו) מנחות עז: [פסחים לז: נדרים יב:], ז) [נקמן ז.], ח) חלה פ"ג מ"ב, ט) [סוטה לז:], י) [סוטה שם גיטין נג.], כ) [מגיגה כה.], ל) [במדבר יח], מ) [ל"ל פרסין], נ) ס"פ הספר נמי איכא, ס) הפה, ע) [ל"ל בפיו],

תורה אור השלם

1. וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבַּן תְּרוּמָה לַיהוָה לַכֹּהֵן הַזֹּרֵק אֶת דַּם הַשְּׁלָמִים לוֹ יִהְיֶה: ויקרא ז יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מבריח וכו' היא שנויה. נ"ב בדף כה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מאי תרומה תרומת לחמי תודה. נ"ב עי' ספר ברכת הזבח לגמ' מנחות דף עו ע"ב בד"ה הניח פליגא וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

בשעת הדחק. שני בצורת היו ואיכא הספק טהרות (ערובין מו.). **מאי לאחר שנזכר.** אילימא מזכר לאיתמר בפלוגתייהו הלכה כרבנן וכשנעשה המעשה לא היה זכור ועכשיו מזכר, אמאי לא אהדר עובדא (שם). **אלא.** הא דלא אהדר משום דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר. ומאי מזכר, לאחר שנזכר הרבים פליגי עליה, דהוי ליה למעבד כרבים, אמר כדי הוא רבי אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ולא אהדר עובדא (שם). **מדכן.** מטהרין יינן ושמנן למזבח (חגיגה כה.). **לחמי תודה שאפאן ד' חלות.** שהיה לו לעשות ארבעים ולא עשה כי אם ארבע, אחד מכל מין (מנחות עו.) אחד ממצה ואחד מחמץ ואחד מרקיקין ואחד מרבוכה, דארבע מינין יש בהן (שם מכת"י). **והא בעינן ארבעים.** דלתרבעים חלות מיבעי ליה למיפי, עשרה מכל מין, ומשני למצוה. דמצותו שיהו ארבעים אבל מי אפשר מכל מין אחת יצא (נדרים יב:). **והא בעינן אפרושי תרומה מינייהו.** דכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה, והך תרומה אמרינן דהויא אחת מעשרה (מנחות עו.) שנוטל אחד מכל מין ומאכלת לכהנים כדכתיב (ויקרא שם) לכהן הזורק את הדם לו יהיה והתעה מאכל לבעלים (מנחות שם מכת"י). **דמפריש פרוסה מכל חד וחד.** מכל אחת של ד' חלות (מנחות שם). **אחד אמר רחמנא.** אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו', ארבעת מינין היו כה של עשר עשר חלות ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והשאר לבעלים, וכתיב אחד שלא יתן לו פרוסה (פסחים לז:) אחד שלם משמע (מנחות שם מכת"י). **דאפרשינהו בלישייהו.** כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלמות, דלא הוי פרוס (מנחות שם). דמכל מין ומין הפריש קודם אפיה לתרומה ואח"כ אפה לשוייס, דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן, דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין (נדרים יב:).

וחלתה תלויה. כשעשאה בטהרה משום ספק הנולד לה לאשון: **באיזה ספק אמרו.** כלומר באיזה ספק הולרכו לומר חלתה תלויה: **בספק חלה.** בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך בטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואילטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דבטולין לחלה נהגא בהן: **מאי ספק חלה.** כלומר מאי קאמר: **שלא תאמר בהוכחות שנינו.** בספק טומאה מוכחת: **לגון שני שבילין.** אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא אילטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא: **אלא אפילו בנשען.** דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה: **פורקין.** משאו: **טמא.** דשמא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמלא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא טו) והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו: **וכולן.** אפי' משא כבד: **טהורין לבני הכנסת.** אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה הסיט גמור וכל שכן שספק הוא: **וטמאין לתרומה.** מדרבנן ואפי' בספק: **וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו.** דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה: **וקולה לה חלה.** שכל זמן שלא קרלה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קולה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה. ואלרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקרלה לה שם ודכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סב.). **ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגריס ומשפין הלווחין: ומקפה.** מקרבתה לכלי אבל העיסה שם שמלוה לתרוס מן המוקף[ח]. מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות בסמ' בילה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבועי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן: **שודאי מטמא חולין.** כמו משא הזב: **דודאי.** נדה ממש: **ספקה.** מעת לעת: **ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** וקס"ד הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן: ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא עריבא בהו חלה אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה: **פחיבא.** מעורבת:

מתני'

[ח] וחלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק חלה מאי ספק חלה אביי ורבא דאמרי תרוייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען [ט]דתנן [א]זב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמא משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת [ב]וטמאין לתרומה וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו [ג]והתניא [ד][ג]אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה [ה] ומניחתה בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהוא שלישי [ד]ושלישי טהור בחולין ואי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו הא טמיתנהו אמר אביי [ה]כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה והאי טבול יום כיון דלא מטמא ודאי חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה והא מעת לעת שבנדה דודאי מטמא חולין ולא גזרו על ספקה משום חולין הטבולין לחלה דאמר מר [ו]קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ואיבעית אימא [ז]הנח מעת לעת [ח]דרבנן: **מתני'** [ט]רבי אליעזר אומר [י]ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל

[ט] [תוספתא דחלה פ"א הי"א], [ז] [זבין פ"ג מ"כ], [ג] [נ"ל מ"כ], [ד] [טבול יום פ"ד מ"כ], [ה] [נעעל ו:], [ו] [נקמן ט.], [ז] [נעעל ג.], [ח] [חלה פ"א מ"ט], [ט] מיסו בתוספתא שלפנינו נרסי' והלך מכיסו ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחות כו' והיינו כפי' רש"י וע' רש"ל, [י] [נ"ל קנים, וכ"ה במשנה שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומקפת וכו' דאפילו לענין קרילת שם: (ב) בא"ד בפרק עד כמה נמי אמרינן: (ג) ד"ה והאי וכו' ובכריתא נמי קתני ושלישי טהור:

גליון הש"ם

גמ' ומניחתה בכפישה. ע"ל עמ' ע"ב במתני' דלא קתני להא וכ"ע:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש

שלא תאמר בהוכחות שנו. פרש"י כגון שני שבילין ספק הלך בטומאה דאפי' בחולין נמי טמא וקשה דבכל דוכתי מייתי שני שבילין לענין טהרה מיהו לפעמים דאפי' ברשות הרבים טמא לכ"ע כגון אם באו לישאל בבת אחת כדמפרש בפ"ק דפסחים (דחולין). ונראה דמיירי בההיא דתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם אלו ואלו קיימות הרי אלו מוכיחות לטומאה ואפי' באו לישאל בזה אחר זה דחיישינן שמא יבא אחד ויאכל את שתיהם ומשום דקתני התם הרי אלו מוכיחות קרי ליה הכא בהוכחות: **אלא** בנשען. כלומר אף בספק נשען שהוא ספק חלה אמרינן חלתה תלויה ולא אמרינן כיון דבשעה שנולד ספק זה היתה חולין ונשען טהור לחולין טהורה היא. אלא כל העיסה כחלה חשבינן לה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו. וכ"ש בספק הנוהג בחולין דחלה תלויה. ומ' מתני' ע"כ בהוכחות איירי דאי בנשען ברישא דעד שלא גלגלה לא ניטמאת בספק נשען דאכתי לא חל עליו חלה ואמאי תיעשה בטומאה הא קא מפסיד חלת כהן. אלא ודאי בהוכחות קא איירי הלכך שרי לטמאותה קודם גלגול. אבל אם המתין מלטמא אותה עד לאחר גלגול אע"פ שנולד בה ספק קודם גלגול אסור לטמאותה. ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה יניחנה במקום החורפה. הא אמרינן ספ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך דסיפא לאו דוקא בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען: **משאן** כבד טמאין. משום דאי אפשר שלא יהא ניסט הזב על הטהור או הטהור על הזב. ואם הטמא הסיט את הטהור טמא כדמוכח בשבת פרק אמר ר' עקיבא עובד כוכבים ועובדת כוכבים בין שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין. וכן טהור שהסיט את הטמא טמא כדמוכח נמי התם ולקמן בפרק יוצא דופן דאמר' קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. ופרש"י משום דכתיב במשכב הזב והנושא אותם וכ"ש זב עצמו. והאי טעמא פריכא הוא כדאמרינן לקמן פ' בנות כותים שעיר המשתלח יוכיחו שגורם טומאה לאחרים

בכפיה תלויה. כשעשאה בטהרה משום ספק הנולד לה לאשון: **באיזה ספק אמרו.** כלומר באיזה ספק הולרכו לומר חלתה תלויה: **בספק חלה.** בספק טומאה הנוהגת בחלה ואינה נוהגת בחולין כגון נשען כדמפרש בסמוך בטהור לבני הכנסת ואסור לתרומה ואילטריך לאשמועינן דאע"ג דלא נהגא בחולין גרידא הכא כיון דבטולין לחלה נהגא בהן: **מאי ספק חלה.** כלומר מאי קאמר: **שלא תאמר בהוכחות שנינו.** בספק טומאה מוכחת: **לגון שני שבילין.** אחד טמא ואחד טהור ספק הלך בטמא ספק הלך בטהור והא ספקא היא דמהניא בחולין הטבולין לחלה אבל טומאה שאינה מוכחת לא דהא לא אילטריך לאשמועינן דאפילו לחולין גרידא נמי מהני לאוכל חולין בטהרה הלכך מהניא נמי הכא: **אלא אפילו בנשען.** דהוי ספק טומאה שאינה מוכחת הואיל ותנן לקמן דמהניא לתרומה מהניא נמי לחולין הטבולין לחלה: **פורקין.** משאו: **טמא.** דשמא מתוך כובד המשא נשען זב על הטהור ונמלא טהור מסיטו או טהור ניסט עליו וכתיב במרכב הזב (ויקרא טו) והנושא אותם וכ"ש זב בעצמו: **וכולן.** אפי' משא כבד: **טהורין לבני הכנסת.** אוכלין חוליהן בטהרה שאין זה הסיט גמור וכל שכן שספק הוא: **וטמאין לתרומה.** מדרבנן ואפי' בספק: **וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו.** דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה: **וקולה לה חלה.** שכל זמן שלא קרלה שם עליה הרי היא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קולה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הם כלים שאין להם בית קיבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה. ואלרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקרלה לה שם ודכוותה אמר בסוף פ' הניזקין (גיטין סב.). **ובתשובת רב האי ראיתי אנחותא נסרים לווחין שמנסרין הנגריס ומשפין הלווחין: ומקפה.** מקרבתה לכלי אבל העיסה שם שמלוה לתרוס מן המוקף[ח]. מוקף סמוך כמו מקיפין שתי חביות בסמ' בילה (דף לב:) וכמו אין מקיפין בבועי (חולין מו:) שמקיפין זו לזו לראות אם דומים הם בנקביהן: **שודאי מטמא חולין.** כמו משא הזב: **דודאי.** נדה ממש: **ספקה.** מעת לעת: **ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** וקס"ד הוא הדין לחולין הטבולין לחלה דהם נמי נעשין בטהרת חלה המעורבת בהן: ומשנינן חולין הטבולין לחלה חמירי מחולין שנעשו על טהרת תרומה דהכא עריבא בהו חלה אבל התם נטירותא יתירתא קביל עליה: **פחיבא.** מעורבת:

מתני'

[ח] וחלתה תלויה לא אוכלין ולא שורפין באיזה ספק אמרו בספק חלה מאי ספק חלה אביי ורבא דאמרי תרוייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו שני שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען [ט]דתנן [א]זב וטהור שהיו פורקין מן החמור או טוענין בזמן שמשאן כבד טמא משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת [ב]וטמאין לתרומה וחולין הטבולין לחלה כחלה דמו [ג]והתניא [ד][ג]אשה שהיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה [ה] ומניחתה בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהוא שלישי [ד]ושלישי טהור בחולין ואי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו הא טמיתנהו אמר אביי [ה]כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה והאי טבול יום כיון דלא מטמא ודאי חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה והא מעת לעת שבנדה דודאי מטמא חולין ולא גזרו על ספקה משום חולין הטבולין לחלה דאמר מר [ו]קבלה מיניה רב שמואל בר רב יצחק בחולין שנעשו על טהרת קדש ולא בחולין שנעשו על טהרת תרומה התם לא פתיכא בהו תרומה הכא פתיכא בהו תרומה ואיבעית אימא [ז]הנח מעת לעת [ח]דרבנן: **מתני'** [ט]רבי אליעזר אומר [י]ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקינה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה אבל

[ט] [תוספתא דחלה פ"א הי"א], [ז] [זבין פ"ג מ"כ], [ג] [נ"ל מ"כ], [ד] [טבול יום פ"ד מ"כ], [ה] [נעעל ו:], [ו] [נקמן ט.], [ז] [נעעל ג.], [ח] [חלה פ"א מ"ט], [ט] מיסו בתוספתא שלפנינו גרסי' והלך מכיסו ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחות כו' והיינו כפי' רש"י וע' רש"ל, [י] [נ"ל קנים, וכ"ה במשנה שם],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומקפת וכו' דאפילו לענין קרילת שם: (ב) בא"ד בפרק עד כמה נמי אמרינן: (ג) ד"ה והאי וכו' ובכריתא נמי קתני ושלישי טהור:

גליון הש"ם

גמ' ומניחתה בכפישה. ע"ל עמ' ע"ב במתני' דלא קתני להא וכ"ע:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' הרא"ש

שלא תאמר בהוכחות שנו. פרש"י כגון שני שבילין ספק הלך בטומאה דאפי' בחולין נמי טמא וקשה דבכל דוכתי מייתי שני שבילין לענין טהרה מיהו לפעמים דאפי' ברשות הרבים טמא לכ"ע כגון אם באו לישאל בבת אחת כדמפרש בפ"ק דפסחים (דחולין). ונראה דמיירי בההיא דתוספתא דטהרות שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חברו והלך בשני ועשה טהרות אם אלו ואלו קיימות הרי אלו מוכיחות לטומאה ואפי' באו לישאל בזה אחר זה דחיישינן שמא יבא אחד ויאכל את שתיהם ומשום דקתני התם הרי אלו מוכיחות קרי ליה הכא בהוכחות: **אלא** בנשען. כלומר אף בספק נשען שהוא ספק חלה אמרינן חלתה תלויה ולא אמרינן כיון דבשעה שנולד ספק זה היתה חולין ונשען טהור לחולין טהורה היא. אלא כל העיסה כחלה חשבינן לה דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו. וכ"ש בספק הנוהג בחולין דחלה תלויה. ומ' מתני' ע"כ בהוכחות איירי דאי בנשען ברישא דעד שלא גלגלה לא ניטמאת בספק נשען דאכתי לא חל עליו חלה ואמאי תיעשה בטומאה הא קא מפסיד חלת כהן. אלא ודאי בהוכחות קא איירי הלכך שרי לטמאותה קודם גלגול. אבל אם המתין מלטמא אותה עד לאחר גלגול אע"פ שנולד בה ספק קודם גלגול אסור לטמאותה. ואפי' לר' יהושע דאמר גבי חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה יניחנה במקום החורפה. הא אמרינן ספ"ק דפסחים גרמא אין בידים לא ואביי ורבא הוא דקאמרי דהך דסיפא לאו דוקא בהוכחות אלא ה"ה נמי בנשען: **משאן** כבד טמאין. משום דאי אפשר שלא יהא ניסט הזב על הטהור או הטהור על הזב. ואם הטמא הסיט את הטהור טמא כדמוכח בשבת פרק אמר ר' עקיבא עובד כוכבים ועובדת כוכבים בין שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותם טמאין. וכן טהור שהסיט את הטמא טמא כדמוכח נמי התם ולקמן בפרק יוצא דופן דאמר' קנה בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. ופרש"י משום דכתיב במשכב הזב והנושא אותם וכ"ש זב עצמו. והאי טעמא פריכא הוא כדאמרינן לקמן פ' בנות כותים שעיר המשתלח יוכיחו שגורם טומאה לאחרים

כהן ועוד דאפילו לא גולד לה ספק שרי לטמאותה וליכא הפסד כהן דאבר הוא ויפרים עליה ממקוס אחר אבל התם איירי בעם הארץ שלא יפרים ממקוס אחר וא"ת דבפרק הניזקין (גיטין דף סא.) תנן משאלת אשה לחברתה האשודה על הסביעית נפה וכברה כו' אבל לא תבור ותטחון עמה משאלת אשת חבר לאשת ע"ה נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה אבל משתטיל למים לא תגע בהם ובעי בגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר אביי בדמאי הקילו ומשתטיל למים דהוכשרו לא תגע בהם אף קודם ליפה רבא אמר בעם הארץ דר"מ וטומאה וטהרה דרבנן ופריך והא מדקתני סיפא משתטיל למים מכלל דרישא מיירי בלא הכשר ומאי טומאה וטהרה איכא ומשני אידי ואידי בהוכשר ורישא בטומאת חולין וסיפא בטומאת חלה ומשתטיל למים היינו ליפה וגלגול אלמא אוסר אביי ליגע כי הוכשר לברור ולטחון אף קודם גלגול וליפה אע"ג דאם הפרים קודם ליפה וגלגול לא עשה ולא כלום (וי"ל) ולדידיה נמי צריך לתרץ דהתם אסור משום הפסד כהן ונשמעתין ליכא הפסד כהן כדפרישית ולרבא דשרי לגרוס טומאה קודם גלגול אע"ג דליכא הפסד כהן צריך לתרץ אהיא דפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף טו.) כתירוץ ראשון דהתם אסור משום משמרת תרומותי אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבלה לחלה כיון דאם הפרים חלת קמח לא עשה ולא כלום אי נמי כמו שתירץ ר"ת שם דהתם בגיטין ליכא כי אם חשדא בעלמא אבל ההיא דאין בוצרין מיירי בודאי עושה פירותיו בטומאה ושם יש להאריך:

שלא תאמר בהוכחות שנינו. פירש"י כגון שני שבילים ספק הלך בטהור ולדבריו צריך לומר שבאו לשאול בבת אחת דאי בזה אחר זה טהורין ונראה לפרש כי ההיא דתניא בתוספתא דטהרות (פ"ו) ג' שבילין אחד טמא ואחד טהור באחד מהם ועשה טהרות[ט] והלך בשני ועשה טהרות אלו ואלו מוכיחים פירוש מוכיחים לטומאה דאיזה מהם נטהר ומשום ליפה דמוכיחים קאמר הכא בהוכחות שנינו: **וכולן טהורים לבני הכנסת.** פירש"י דקאי אמשאן כבד ואין נראה דבמשאן כבד נראה דטמא אף לחולין דאי אפשר שלא יסוט זה את זה אלא אמשאן קל קאי וכן משמע במס' זבין (פ"ג מ"ב) דקתני התם משאן קל טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה והא דקתני הכא כולן טהורין לבני הכנסת אבל עניגא דטהרה דהתם קאי וא"ת דהכא קרי ליה בני הכנסת לאוכלין חולין בטהרה ובפרק פסולי המוקדשין (בכורות לו:) גבי מומי בכור קאמר דהתרתם על פי ג' בני הכנסת והתם אפילו ג' הדיוטות כשרים וי"ל דהכא נמי מזכיר בני הכנסת לגריעותא כלומר שאינם אוכלין תרומה: **ומקפת** וקורא לה שם. הכא משמע דאפילו[ח] בשעת קרילת שם צריך הקפה וקשה דאמר בסוטה פרק כשם (דף נ.) רבי אליעזר אומר חלה ניטלת מן המוקף מן הטהור על הטמא כיצד ג' עיסות אחת טמאה ואחת טהורה ואחת טמאה כדי ליטול מן המוקף והתניא סברה חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ולהכי לא אתי כבילה דהוי שני ומטמא לשיעור חלה והשתא מ"מ קשה כשיקרא לה שם חלה יהיה שלישי אלא משמע דבשעת קרילת שם יחיק מעט שיעור חלה שלא יגע בכבילה וחשיב שפיר מוקף כיון דלפני קרילת שם היתה מחוברת וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה ולא שיעור חלה גרידא כדקתני ג' עיסות אחת טהורה ואחת טמאה ורוצה להפרים קצת מן הטהורה כדי לתקן עצמה ואף הטמאה הלכך כיון דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו לאו האי בילה דהוא שני מטמא העיסה הטהורה וכי יפרים ממנה חלה ויקיף לה אין בכך כלום *והא דפסקינן לקמן כר' אליעזר דאמר הסל מלרפן לחלה ולא בעי גגיעה היינו להתחייב בחלה אם לא פחות מכשיעור דהכי תנא במסכת חלה (פ"ב מ"ד) העושה עיסתו[ט] וגגעו זה בזה פטורין מן החלה עד שיסוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מלרפן וכן משמע באלו עוברין (פסחים מח:) והשתא אתי שפיר דר"א גופיה מלריך גגיעה בשעת קרילת שם בפרק כשם (סוטה דף נ.) ונכון בפסח להגיע כל המצות (בסל) כשמפרישין אחת על כולן דאין הסל מלרפן לכך ואע"ג דאמרינן בפ"ק דבילה (דף ט.) ובבכורות בפרק עד כמה (דף מ.) [ט] אמרינן תרומת חולה לארץ וכל אוכל ואוכ"כ מפרים אע"ג דאין מוקף למה שאכל כבר היינו בעיסה שנילושה יחד והיתה כבר מחוברת הקילו בתרומת חולה לארץ וכל שכן בעיסה גרידא בלא גגיעה ובלא לירוף הכלי או בלא נשיכה דנותן פחות מכבילה באמצע מלינן למימר דהיינו נשיכה:

והאי טבול יום כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין. ותימה דהכא משמע דאין שני פוסל בחולין הטבולין לחלה ובברייתא נמי קתני (ג) ובשלישי טהור בחולין משמע דכ"ש דאין שני פוסל בחולין שנעשו על טהרת תרומה כדאמר בסמוך דמשמע דקילי מחולין הטבולין לחלה ובפרק שני דחולין (דף נג:) אמרינן דשלישי נוהג בחולין שנעשו על טהרת תרומה ובפרק כשם (סוטה דף נ.) שהבאתי לעיל מוכח דשני עושה שלישי בחולין הטבולין לחלה למ"ד כחלה דמו וי"ל דטבול יום קיל טפי דאין צריך רק הערב שמש והא דתניא בברייתא דשלישי טהור בחולין היינו שלישי דטבול יום אי נמי ה"פ כיון דשלישי טהור בחולין דעלמא לא גזרו חכמים בחולין הטבולין לחלה ליטמא מטבול יום ולכך פריך מייתי טפי אנשען ולא פריך מייתי אכל שלישי דנוהג בחולין הטבולין לחלה משום דנשען נמי טומאה קלישא הוא ומטמא אפילו משא קל כדפרישית לעיל:

הנח מעת לעת דרבנן. אע"ג דנשען נמי דרבנן טומאת מעת לעת קיל טפי אאין שום ספק טומאה בשעה שעוסקת בטהרות:

לב א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט:
מג ב מיי' פט"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה מ סמג עשין רעו:
מא ג מיי' פ"ח מהל' טומאת אוכלין הלכה יז:
מב ד מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ב:
מג ה מיי' שם הלכה טו ופ"ח מהלכות בכורים הלכה י:
מד ו מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה ט:
מה ז מיי' שם פ"ד הלכה ח ופ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיא:

תוס' הרא"ש (המשך)

והוא עצמו טהור. אלא מהיקשא נפקא לן כדאמרינן בפרק רבי עקיבא מקיש משכבו לו. ועוד יש לומר ק"ו ומה משכב שאינו עושה משכב מטמא במשא. זב שעושה משכב לא כ"ש: **ובולם** טהורים. פרש"י אמשאן כבד קאי. ויש ספרים דגרסי בפ"ג דמסכת זבין משאן קל טהורים לבני הכנסת ול"ג וכולן: **לבני** הכנסת. היינו אוכלי חוליהן בטהרה. ובבכורות בפ' כל הפסולין גבי בכור שיש לו מום מובהק אמרינן דהתרתו על פי ג' בני הכנסת. כלומר הדיוטות שאינן מומחין והכא קרי להו בני הכנסת לפי שאינן אוכלי תרומה: **מקפת** וקוראה לה שם. משמע הכא דאע"פ שהפרישתה לקרות לה שם לא חשיב מוקף כיון דבשעת קריאת שם לאו מוקף הוא. וקשה מהא דאמרינן בסוטה פרק כשם גבי חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע. ואיכא מאן דתאני התם בביצה וקסבר אין שני עושה שלישי בחולין ומותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל הלכך העיסה ראשונה והביצה שניה ואינו חוזר ומטמא אותו כדי חלה כל זמן שאין שם חלה עליו דחולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו. והשתא מ"מ כשיקרא לה שם תיטמא החלה אלא ודאי יפרידה תחלה ואח"כ יקרא לה שם וקרינא ביה מוקף כיון שהיתה מוקפת לדעת שיקרא שם לאלתר אחר כך. וי"ל דלעולם צריך לקרות שם בשעת שהוא מוקף אלא שיאמר שתהא שם תרומה חל עליה לכשיפרישנה ועוד י"ל דהכא נמי חשיב מוקף אם היתה קוצה חלה ומניחתה בכפישה וקורא שם אלא חיישינן שמא תשכחנה בידה ותקרא לה שם קודם הנחתה בכפישה הלכך הזקיקוה לחזור ולהקיפה אחר שתנתן בכפישה להיכירא. א"נ הכא דמפסיק מנא לא חשיב מוקף אע"פ שהפרישתה מתחילתה לשם כך: **התם** לא פתיכא בהו תרומה. משמע הכא דחולין שנעשו על טהרת הקודש קילי מחולין הטבולים לחלה. ותימה דלעיל קתני מפני שהוא שלישי ושלישי טהור בחולין. ובפ"ק דחולין משמע דחולין שנעשו על טהרת הקודש יש בהן שלישי. וי"ל דשאני טבול יום (דשאני) דקלישא טומאתו דשמשא ממילא ערבא והאי דקאמר ושלישי טהור בחולין. בשלישי כזה קאמר. והא דפריך מינה לעיל אההיא דנשען משום (דמעשה) [דחזומרא] יתירא הוא הא דמטמאינן נשען בתרומה הלכך מסתבר ליה שאין להחמיר ולטמאות נשען בחולין הטבולין לחלה טפי מבשלישי דטבול יום: **הנח** מעת לעת דרבנן. פי' טומאה קלה משאר טומאות דרבנן:

ועי"ל דאפילו [בלא] מוקף אפשר שיועיל לירוף סל וכפרק כשם דבעי ר' אליעזר נגיעה משום דמקפיד על נגיעתו משום טומאה אין מועיל לירוף כלי וכן משמע קצת בירושלמי דאמר במסכת חלה בפ"ב דבר שהוא מקפיד על [חבורו] אין הבית מלטרף (נראה במקוס בית גרסינן כלי) אינו מקפיד על תערובתו הכלי מלרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותם כדבר שמקפיד על תערובתו. גי':

מז א מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' מעכב ומועב הלכה ח סמג לאוין קיח:

מח ב מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הלכה ד ופ"ד מהל' מעכב ומועב הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קפט קעיף לג:

מח ג ד מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד שם:

מט ה מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה ה ופ"ד מהל' מעכב ומועב הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף כח:

נ ו מיי' פ"ד מהלכות מעכב ומועב הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ס' סעיף ד:

נא ז מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ה:

נב ח מיי' שם הלכה ו:

נג ט מיי' שם הלכה ח והלכה ד:

נד י כ מיי' שם הלכה ח והלכה כ:

נה ל עיי' בכ"מ שם הלכה ה:

נו מ נ מיי' שם הלכה ג:

תוס' הרא"ש

ר' אליעזר שמותי הוא. פרש"י ברבוהו ול"נ להזכיר עליו לשון שמתא דבשעת מעשה לא קאמר אלא ברבוהו. ועוד ניחא הכא דלא בעי למיעבד כוותיה משום דאיירי בטהרות ועל עסק טהרות ברבוהו וחייש דלמא אתי למיעבד כוותיה באחרנייתא דטהרות. אבל בריש רבי אליעזר דמילה גבי מכשירי מילה דקאמר רבי אליעזר שדוחין את השבת וקאמר התם פעם אחת שכחו ולא הביאו כו' ופריך והיכי עביד כו' אליעזר חדא דר' אליעזר שמותי הוא ומה בכך וכי בשביל זה לא יהא הלכה כמותו בשום מקום. ונראה כפי' הערוך דשמותי מתלמידי בית שמאי כדאיתא בירושלמי פ"ה דמסכת תרומה גבי סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה דמוכח התם דהודו ב"ש לב"ה משום דרבי אליעזר שמותי הוא וקתני דר' אליעזר אומר תירום ותישרף כדברי ב"ה. והכי איתא נמי במסכתא יו"ט דירושלמי פ"ב ואע"פ שהיה מתלמידי ריב"ז כדאיתא במסכת אבות ורבן יוחנן [בן זכאי] מתלמידי ב"ה היה כדאיתא פרק יש נוחלין קים ליה לתלמודא דבכל דבריו קאי כב"ש וא"ת מאי נפקא ליה מינה לר' יהושע אי עביד כוותיה באחרנייתא הא איהו דקאמר אין משגיחין בבת קול. ואמרינן סוף פ"ק דיבמות דלמ"ד אין משגיחין בבת קול הررצה לעשות כבית שמאי עושה. וי"ל דמ"מ קסבר ר' יהושע הלכה כבית הלל משום דבית הלל רובא. אע"ג דב"ש מחדדי טפי: **חדא** הא. ואע"ג דר' יהושע לא פליג עליה אצטריך למיפסק הלכתא כותיה לאפוקי מר' דוסא דפליג עליה ואמר כל אשה שיש לה ווסת דיה שעתה ומוכח לעיל דפליגי. ומיהו קשה דבכולי פרקין ופרק כל היד מוכח דהלכה כר' דוסא. ונראה דאתא לאפוקי מדר' אליעזר דמתני' ואמר כל האשה שעברו עליה ג' עונות דייה שעתה. ור' יוסי דמתני' דאמר מעוברת ומניקה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה. ואפשר ר' דוסא ות"ק דידיה לא פליגי דת"ק איירי בד' נשים דמחמת סילוק דמים דיין שעתן אף שלא בשעת וסתן ולא פליג אהא דאורח בזמנו בא. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והא דקאמר לעיל דרבנן פליגי עליה דר' דוסא. רבנן אחריתי נינהו דכיון דקתני בברייתא ר' דוסא אומר מכלל דרבנן פליגי עליה: **המקשה** כמה תשפה ותתא זבה. מתני' דפ' בנות כותיים הוה מצי לאיתויי אלא דניחא ליה לאיתויי ברייתא משום דקתני בה והלכה כדבריו. כבאחרנייתא: **הזב** והזבה שבדקו עצמן כו' הרי אלו בחזקת טהרה. והלכה כדבריו. ולקמן פליגי בה רב ור' חנינא אי אמרינן תחלתן אע"פ שאין סופן. סופן אע"פ שאין תחלתן. ומיהו לכתחלה צריך בדיקה כל שבעה. ולא מיקריא בדיקה אלא בהכנסת חוריין וסדקין. ואידך מיקרי

שמותי הוא. פירש"י שברבוהו וקשה דמסתמא לא היה מזכיר לשון שמתא ובמעשה גופיה דפרק הזהב (ב"מ דף נט:) אינו מזכיר אלא לשון ברכה ופירש ר"ת ורשב"ם דשמותי הוא היינו דהוה מתלמידי שמאי וכן איתא בירושלמי [1] פרק קמא דתרומות דתנן סאה של תרומה טמאה שנפלה לתוך מאה של תרומה טהורה ב"ש אוסרין ובית הלל מתירין לאחר שהודו א"ר אליעזר תירום ותרום ותשרף מי הודה למי וקאמר ב"ש לב"ה א"ר אסי מתניתין אמרה כן לאחר שהודו אמר ר' אליעזר יתרום ותרום ותשרף ורבי אליעזר לא שמותי הוה בתמיה וכן מפרש באלפא ביתא דרבי מכירי [2]: **רבי אליעזר אומר הרי היא בחזקת טהרה.** מכאן משמע אשה שספרה ז' נקיים ובדקה יום ראשון ויום ז' ומצאה טהורה דחשיב ספירה רק שבדקה עצמה יום שפסקה בו לערב והפסיקה בטהרה ודוקא יום ז' אבל יום ח' לא ומיהו לכתחלה [לא מועיל] וצריכה לבדוק בכל יום: **משום** דקילי. אבל תוך כלי פוסל אוכלין דתרומה משום דהוי מי"ח דבר (שבת יג:) האוכלין והכלים שנטמאו במשקין: ועל

הקשה הר' ראב"ה דבאלו מגלמין (דף טו.) איבעיא לן מעודה מהו בתפילין תיקו וכ' אליעזר היה מניח תפילין דלאמר בסוף פ' ד' מיתות (דף סח.) ואין לומר דלא חש לגידוי דהא אלא מנעליו. [3] ספק. גי':

אבל הלכה כרבי אליעזר איזו היא בתולה [א]כל שלא ראתה דם מימיה אע"פ שנשואה מעוברת [ב]משיודע עוברה מניקה [ג]עד שתגמול את בנה נתנה בנה למניקה גמלתו או מת ר"מ אומר מטמאה מעת לעת וחכ"א [ד]דיה שעתה איזוהי זקנה [ה]כל שעברו עליה שלש עונות סמוך לזקנתה [ו]רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה רבי יוסי אומר מעוברת ומניקה שעברו עליהן שלש עונות דיין שעתן [ז]ובמה [ח] אמר דיה שעתה בראייה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת ואם ראתה הראשונה מאונס אף השניה דיה שעתה: **גמ'** תניא אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע אתה לא שמעת [ט] אני שמעתי אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי הרבה אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראהו כל ימיו של רבי אליעזר היו עושין כרבי יהושע לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו כרבי אליעזר בחייו מ"ט לא [י]משום דרבי אליעזר שמותי הוא וסבר אי עבדינן כוותיה בחדא עבדינן כוותיה באחרנייתא ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו לאחר פטירתו של ר"א דמצינו מחינן בהו החזיר את הדבר ליושנו אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר בארבע חדא דאמרן ואידך [ו]המקשה כמה תשפה ותהא זבה מעת לעת דברי ר"א והלכה כדבריו ואידך [ז]הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ומצאו טהור יום שביעי ומצאו טהור ושאר הימים לא בדקו רבי אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהרה רבי יהושע אומר אין להן אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום שביעי בלבד ותניא [יא]ר"ש ורבי יוסי אומרים נראין דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע ודברי ר"ע מדברי כולן אבל הלכה כר' אליעזר ואידך [יב]דתנן אחורי כלים שנטמאו במשקין ר' אליעזר אומר מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין [יג]מטמאין את המשקין ואפילו דחולין [יד]ואין פוסלין את האוכלין ואפילו דתרומה רבי יהושע אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין א"ר יהושע ק"ו ומה טבול יום שאין מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שמטמא משקה חולין אינו דין שפוסל אוכלי תרומה ורבי אליעזר אחורי כלים דרבנן וטבול יום דאורייתא ורבנן מדאורייתא לא עבדינן קל וחומר דמדאורייתא [טו]אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי [יז]ורבנן הוא דגזור גזרה משום משקין דזב וזבה [יח]משקין דעלולין לקבל טומאה גזרו בהו רבנן אוכלין דאין עלולין לקבל טומאה לא גזרו בהו רבנן [יט]ומאי שנא אחורי כלים דנקט משום דקילי [כ]דתנן [כא]כלי שנטמא מאחוריו במשקין אחוריו טמא תוכו אזנו אוגנו ידיו טהורין [כב]נטמא תוכו כולו טמא מאי קמ"ל שמואל בכולהו תנן הלכתא וכי תימא אחורי כלים קמ"ל דלא תנן ולימא הלכה כר"א באחורי כלים [כג] אלא הא קמ"ל [כד]שאין למדין הלכה מפי תלמוד ותו ליכא והאיכא דתנן [כה]ר"א אומר מלמדין

מתני' וחל"א דיה שעתה. עד כ"ד חדש שהוא זמן הנקת התינוק. ובגמרא [ט.] מפרש טעמא: **שעברו עליה.** שלא רואה: **שלש עונות.** מפרש לה בגמרא [שם.]: **סמוך לזקנתה.** מפרש בגמרא [שם.]: **כל אשה.** וה"ה ילדה: **מעוברת ומניקה כו'.** אבל לא עברו עליה לא ופליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משגולד: **בראייה ראשונה.** שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות: **אבל בשניה מטמאה מעת לעת.** שהרי חזרה לקדמותה להיות דמיס מצויס בה: **גמ' אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד.** שראה: **שמותי.** לשון שמתא שהרי ברבוהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט:) הלכך לא עבדינן כוותיה באחרנייתא: **דמלינן מחינן בהו.** אי עבדי כוותיה באחרנייתא: **המקשה.** מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וקשתה שלשה ימים רצופין ובכל יום ראתה דם וקי"ל דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי ליטען שבעה נקיים וקרבן דכתיב [1] כי יזוב זוב דמה ודרשינן בבנות כותים [2] דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם שפתה מן הצער שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים וילדה נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד והרי היא יולדת בזוב וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה וצריכה שני קרבנות אחד לזוב ואחד לילדה: **וכמה תשפה.** תעמוד ותנוח מצערה לאחר השלשה של קושי ותהא זבה למפרע מחמת הקושי: **מעת לעת.** אם שפתה מחצות היום זה עד כעת מחר איכא למימר דלאו משום ולד הוה וקרינן ביה כי יזוב זוב דמה ופליג ר' יהושע עליה בפרק בנות כותים [3] : **שבדקו עצמן.** כשפסקו מזובן הוצרכו לספור שבעה נקיים בלא רואיה דכתיב [ויקרא טו] וספר לו וגו' ובדקו עצמן ראשון ושביעי ושאר חמשה ימים שבינתיים לא בדקו: **בחזקת טהרה.** הואיל ותחלתו וסופו בטהרה וטובל לערב של שביעי: **אלא ראשון ושביעי.** וצריכין למנות עוד חמשה ימים דחוששים שמא ראו בינתיים ומיהו אי הוה ידעה בודאי שראתה בינתיים שתהא נקיות הראשון דרחמנא אמר (ויקרא טו) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים [4] אבל השתא חששא היא ומונה לסירוגין: **אלא יום שביעי בלבד.** דשמא ראתה ימים שבינתיים וסתרה את טהרת יום הראשון דכולהו נקיים בעינן [5] דכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא

מתני' [1] מפרש טעמא: **שעברו עליה.** שלא ראתה: **שלש עונות.** מפרש לה בגמרא [שם.]: **סמוך לזקנתה.** מפרש בגמרא [שם.]: **כל אשה.** וה"ה ילדה: **מעוברת ומניקה כו'.** אבל לא עברו עליה לא ופליג אדרבי אליעזר ואת"ק דאמר לעיל מעוברת דיה שעתה משיודע העובר ומניקה משגולד: **בראייה ראשונה.** שראתה הבתולה או המעוברת או הזקנה לאחר שלש עונות: **אבל בשניה מטמאה מעת לעת.** שהרי חזרה לקדמותה להיות דמיס מצויס בה: **גמ' אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד.** שראה: **שמותי.** לשון שמתא שהרי ברבוהו כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט:) הלכך לא עבדינן כוותיה באחרנייתא: **דמלינן מחינן בהו.** אי עבדי כוותיה באחרנייתא: **המקשה.** מחמת ולד בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה וקשתה שלשה ימים רצופין ובכל יום ראתה דם וקי"ל דאינה זבה מחמת שלשה ימי קישוי ליטען שבעה נקיים וקרבן דכתיב [1] כי יזוב זוב דמה ודרשינן בבנות כותים [2] דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ואם שפתה מן הצער שעמדה בלא צער לאחר השלשה ימים וילדה נתגלה הדבר למפרע שלא בא הדם מחמת הולד והרי היא יולדת בזוב וצריכה שבעה נקיים לבד ימי טומאת לידה וצריכה שני קרבנות אחד לזוב ואחד לילדה: **וכמה תשפה.** תעמוד ותנוח מצערה לאחר השלשה של קושי ותהא זבה למפרע מחמת הקושי: **מעת לעת.** אם שפתה מחצות היום זה עד כעת מחר איכא למימר דלאו משום ולד הוה וקרינן ביה כי יזוב זוב דמה ופליג ר' יהושע עליה בפרק בנות כותים [3] : **שבדקו עצמן.** כשפסקו מזובן הוצרכו לספור שבעה נקיים בלא רואיה דכתיב [ויקרא טו] וספר לו וגו' ובדקו עצמן ראשון ושביעי ושאר חמשה ימים שבינתיים לא בדקו: **בחזקת טהרה.** הואיל ותחלתו וסופו בטהרה וטובל לערב של שביעי: **אלא ראשון ושביעי.** וצריכין למנות עוד חמשה ימים דחוששים שמא ראו בינתיים ומיהו אי הוה ידעה בודאי שראתה בינתיים סתרה לנקיות הראשון דרחמנא אמר (ויקרא טו) ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא טומאה מפסקת בינתיים [4] אבל השתא חששא היא ומונה לסירוגין: **אלא יום שביעי בלבד.** דשמא ראתה ימים שבינתיים וסתרה את טהרת יום הראשון דכולהו נקיים בעינן [5] דכתיב ואחר תטהר אחר אחר לכולן שלא תהא

[א] עיין בגיליון מו. [וכפ הגיר"א רבי אלעזר וכן עיקר וכן ל"ל בהסוגיא להלן], **[ב]** שבת קל:, **[ג]** [לקמן לו:], **[ד]** לקמן מח:, **[ה]** [לקמן מח:], **[ו]** טהרות פ"ח מ"ו, **[ז]** ברכות נב. בכורות לח. תוספתא כב: כלים פב"ה מ"ו, **[ח]** ב"ב קל: ע"ז, **[ט]** [יבמות קט.], **[י]** [ויקרא טו], **[כ]** [לקמן דף לו:], **[ל]** [לקמן לו:], **[מ]** [לקמן לג.], **[נ]** [בעיון לאחד רש"ש], **[ס]** [ל"ל בפ"ק דפסחים], **[ע]** [ועי' תוס' ב"מ נט: ד"ה וקרע ובתוס' מועד קטן טו: ד"ה לא אשתלח], **[פ]** [ל"ל פ"ק], **[צ]** [וע"ע תוס' שבת קל: ד"ה דל"ש כו' וכן בכש"י שם ד"ה שמותי],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ומה אמרו דיה שעתה: **(ב)** גמ' ואני שמעתי אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי (הרבה) תז"מ וי"ב ס"א ארבע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אלא הא קמ"ל אפילו למדין הלכה מפי תלמוד. ב"כ וכתב הרשב"א בתשובה סי' אל"ה דהיינו דווקא כשהוא נגד הכלל שביניהו אבל בשאינו סותר כללים אתמוד בגמרא לא למדין הלכה מפי משנה וכו'יש"א:

תוס' הרא"ש (המשך)

קנוח כדפירשתי לעיל. והנשים שסומכות על שמעיינות בחלוקיהן ואין מוצאות בו כתם לאו שפיר בעידן: **רבי** יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי. נראה דר' יהושע סבר כר' אליעזר דלא בעי ספורי לפנינו ומדרבנן קאמר מדאוקמא לקמן בפ' המפלת שמעתתא דטוענה כר' עקיבא. דסבר דבעינן ספורים לפנינו ולא מוקי לה כר' יהושע: **ורבנן** מדאורייתא לא אמרינן ק"ו. וא"ת ונליף ק"ו ממעת לעת דהוי נמי דרבנן. לההוא לישנא דאמרי' לעיל אפילו לתרומה. ואין לומר מה למעת לעת שכן עושה משכב ומושב איכא למימר תוכי כלים יוכיחו דאין עושין משכב ופוסל אוכלי תרומה. ואפשר לומר דמעת לעת נמי מטמא משקה חולין משום דקי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין לטמא כלים דרבנן והכי הוא דגזור שלא יטמא תוכו בנגיעת אחויו וטעמא מפרש בבכורות [לח.] **עבדו** רבנן היכא דאיכא בהך טומאה לדידהו אינשי דמדרבנן היא ולא נשרוף עליה תרומה וקדשים: **שנטמאו במשקין.** ומשקין בשרץ והוו ראשונים ולא מטמו כלים מדאורייתא אלא אב הטומאה ורבנן הוא דגזור: **מטמאין את המשקין.** מדרבנן דכיון דעלולין לקבל טומאה מיטמו בכל דהו להיות ראשונים ויפסלו את השני בחולין: **ואין פוסלין את האוכלין.** רבותא קתני דאפילו מפסל לא פסלי כדמפרש טעמא ואזיל: **טבול יום** שני הוא ואינו מטמא משקה חולין דקי"ל [פרה פ"ח מ"ז] כל הפוסל את התרומה מטמא משקה להיות תחלה חוץ מטבול יום וטעמא מפרש [ב] בפ"ק דשבת (דף יד:): **אחורי כלים.** בטומאת משקין דרבנן דכלי אינו מקבל טומאה מדאורייתא אלא מאב הטומאה בפ"ק דפסחים (דף יח.): **וטבול יום.** לפסול אוכלי תרומה דאורייתא כדקיימא לן טבל ועלה אוכל במעשר כו' ומקרא נפקא לן ביבמות (דף עד:) ואפילו בנגיעה: **משום משקה זב וזבה.** רוקו ומימי רגליו שהן אבות הטומאה כדכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **ומ"ש אחורי כלים דנקט.** לינקוט תוכי כלים וכגון דנגעו משקין טמאין לתוכו והוו נמי דרבנן: **משום דקילי.** אבל תוכי כלים כיון דאחמירו בהו רבנן כדקתני טטמא תוכו כולו טמא מודה רבי אליעזר שפוסלין את האוכלין: **הא קמ"ל.** מדאיצטריך למימר להו הלכה שמע מינה דאין למידין הלכה מפי תלמוד מתוך המשנה ובריתא ששניה בהן הלכה כפלוגי אין למידין מהן שהאמוראים האחרונים דקדקו בטעמי התנאים והעמידו הלכה על בוריה אבל הראשונים לא דקדקו אים בדברי חבירו אלא כל אחד מה ששמע מרבו מלמדה לתלמידו שמועה כמו שהיא והיא היתה נקראת משנה ובריתא והיה נותן לבו לתת טעם לשמועתו זה נותן טעם לדבריו וזה נותן בה טעם אחר כדאמר (שבת דף סג.) ליגמר איש והדר ליסבר ולאתה סברא היתה נקראת תלמוד בימי התנאים ומשנה ששניה בה פסק הלכה מסברת תלמוד שלהן נישנית ואין למידין היממנה: מלמדין

הכי נמי מדרבנן אדרבנן לא עבדי ק"ו לסתור קבלתו: **ומאי** שנא אחורי לא עבדינן ק"ו הכי נמי מדרבנן. כלים דנקט משום דקילי אבל תוך כלים דחמירי מודו כ"ע דפוסל אוכלי תרומה דמי"ח דבר הוא בפ"ק דשבת האוכלים והכלים שנטמאו במשקין:

מלמדין את הקטנה. בפרק בית שמאי ביבמות [ב] ג' אחין נשואין ב' אחיות יתומות אחת גדולה ואחת קטנה מת בעלה של גדולה ומלאת זקוקה ליבם בעל הקטנה ודוחה זיקתה נישואי אחותה הקטנה ואוסרתה עליו אחין נישואי קטנה כלום ואם יגרשנה לקטנה בגט שוב אינו יכול ליבם את הגדולה שאחות גרושתו היא אלא מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומיאון עוקר נישואין הראשונים ומותר ליבם הגדולה: **הרודה ונופן נסל.** כגון שהיה לפ את עיסתו פחות פחות מחמשת רבעים לפוטרו מן החלה: **הסל מלרפן.** כשרודן מן התנור: **מאי אולמיה דהאי.** דחלה מההיא דמיאון דפשטת לה מינה דאמרת ה"נ מסתברא הא שמעינן מההיא דמיאון דבשאר סדרי איכא הלכה כר"ל: ומשני מההיא דמיאון ליכא למשמע מינה דבשאר סדרים איכא דהתם משום דקאי ר' אלעזר כר"ל ואיכא למימר משום דמסייע ר' אלעזר לר"ל מש"ה הלכה כמותו בהא אבל משום דידיה לחודיה לא: **מלמדין את הקטנה.** במילתא אחריתי היא בפ' ב"ש [ב]: **ומי קאי והא אלעזר מצרכינן ליה.** התם דאמר שמואל בקמייתא הלכה כר"ל ובאידך נמי הלכה כר' אלעזר ואמרי' ליכא דאי אשמועינן כו' אלמא ר' אלעזר ור"ל לאו חד טעמא קאמרי מדאיצטריך לשמואל למימר בתרוייהו הלכה: **שממאנין את הקטנות.** מבקשין מהן שימאנו כגון הנך דרבי אלעזר ור"ל כדי לקיים מלות יבום: **ושמשיאין אשה.** שהלך בעלה למדינת הים ושמעה מפי עד אחד שמת משיאין אותה לאחר: **ושנשקל ברגגול.** כדכתיב (שמות כא) והמית איש או אשה השור יסקל והוא הדין לכל חיה ועוף כדאוקימנא בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) דיליף שור שור משבת אלא שדבר הכתוב בהווה: **בן מ' יום.** ומקמי הכי פסול דה"ל יין מגתו: **קטנות דעלמא.** ולעולם עדות בן בנא אדר' אלעזר קאי ולא אדר"ל וה"ק כל קטנות שיבאו למאן לפנינו כי היא דר"ל מלמדין אותן למאן: **ליפני נשים.** שמשיאין נשים ע"פ עד אחד: **ונימא מאי נשים נשים דעלמא.** כי היכי דאמר מאי קטנות קטנות דעלמא: **דוקא קטני.** קטנות שתים אחת דר' אלעזר ואחת דר' אליעזר ואשה דליכא למימר הכי נסבה בלשון יחיד: **וכן אמר ר' אלעזר.** אדשמואל קאי. ואמורא הוא והוא ר' אלעזר בן פדת ורבי אלעזר דמיאון תנא הוא והוא ר' אלעזר בן שמוע: **הורד והכופר.** מין בשמים הן: **קנף.** מין אילן ואין עושה פרי אלא שרף (יונא ונוטף מהן) [מ] וזהו פריו: **יש להן שביעית.** שצריך להפקירם ואסור לעשות בהן סחורה ולא אמרי' עניים בעלמא מינהו ושביעית אינה נוהגת בעניים כדאמרי' בנולד הגזול (סוכה דף מ.): **ביעור.** כשכלה לחיה מן השדה. ואע"ג דיש להן שביעית איצטריך למימר יש להן ביעור דיש שיש לו שביעית ליאסר בסחורה ומלוגמא [נ] ואין לו ביעור כגון דבר המתקיים בארץ כל ימי החורף שאינו כלה לחיה מן השדה אבל כל דבר שיש לו ביעור יש לו שביעית: **וא"ר פדת.** בריה דר"ל בן פדת: **מאן תנא.** להא דתקתי יש להן שביעית דקסבר קטפא פירא ר' אליעזר כדאמר לקמן [ע"ב] ר"ל אומר המעמיד בשרף הערלה אסור: **שריפו קטפא.** בשביעית: **כר"ל בד'.** ותו לא. אלמא בקטפא פירא לא עביד כוותיה לאומרא:

אומרה ברבה רביעית. להבדלה במוצאי שבתות ואינו כולל בחונן הדעת: **ואמר רבי אלעזר הלכה כרבי אליעזר.** בברכות ירושלמי [פ"ה ה"ב]: והא איצטריך למיתני הן ודמיהן לפי שיש דברים שחלוקין כי ההיא דתנן בפ"ז דמסכת שביעית גבי עיקר הלוף שוטה כו' ר' מאיר אמר דמיהן מתבערין עד ר"ה משמע אבל לא הן: **מאן** תנא קטפא פירא ר' אליעזר. תימה אי קטפא הנאתו וביעורו שוה מ"ט דרבנן ואי הנאתו אחר ביעורו מ"ט דר' אליעזר דבעינן דומיא דאכילה שהנאתו וביעורו שוה כדאיתא בהגזול קמא ובמסכת סוכה דפטרי' עצים מדין שביעית משום דהנאתו אחר ביעורו וי"ל דקטף הנאתו וביעורו שוה ואפ' הכי פטרי ליה רבנן משום דבטל אגב העץ כיון דלא חשיב ליה פירא: **ואביך** אמר הלכה כר' אליעזר בארבע. וא"ת לימא בהא הלכה כר' אליעזר משום דקאי ר' יוסי כותיה דקסבר שביעית נוהגת בעצים בהגזול קמא א"כ יש לקטף שביעית וי"ל דאין זה מטעם קיטפא פירא דמודה ר' יוסי בהעלה. ועוד דבהא אין הלכה כר' יוסי דקיימא לן אין שביעית נוהג בעצים: **ואמר** ר' אלעזר הלכה כר' אליעזר. פרש"י בברכות ירושלמי איתא ובתלמוד שלנו ליתא. ואיכא דפסיק כותיה פ' אין עומדין ביום טוב שחל להיות אחר השבת ואנן קי"ל השתא ממרגניתא דתקין רב ושמואל ותודיענו כדמסיק התם:

ועל היין בן מ' יום. פרש"י דקודם לכן הוי יין מגתו אע"ג דאמרי' בהמוכר פירות (ב"ב דף נז.) יין מגתו אם הביא כשר בן מ' יום לכתחילה נמי יביא אפילו יש הרבה מיין אחר: **יש** להן ביעור ולדמיהם ביעור. אע"ג דשביעית תופסת דמיה יש חילוק בביעור בין דמיה לעצמה כדתנן [ח] בפ"ב דשביעית ר' מאיר אומר דמיה מתבערים עד ר"ה אבל הן מתבערין עד הפסח:

קטף. פירש רש"י אם העץ וכן בברייתא פ"ק דכריתות (דף ו.) [פ] דשג"ג אומר הלרי אינו אלא שרף מעלי הקטף ושרף עלמו נקרא קטף על אם העץ כדאמר הכא דיש בו שביעית ובסמוך נמי אמר דקטפו זהו פריו ולרי ולוטו (בראשית ל:) מתרגמינן קטף ולוטא ומה שפירש"י דאינו עושה פירות אלא שרף נוטף ממנו וזהו פריו אינו למאי דמוקי ליה ר' זירא בסמוך בקטפא דפירא: ונראה דרש"י פירש כן לשיטת בתרא. גי': **ואמר רבי פדת מאן תנא בו'.** ואם תאמר בפרק קמא דברכות (דף ה:) אמר ליה ר' יוחנן לרבי אלעזר אי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר משמע דלרבי אלעזר לא היו לו בנים ויש לומר שאחרי כן נולד לו או היו לו בנים הרבה ומתו מקלתם ואמר ליה רבי יוחנן כך כדי לנחמו: **מאן תנא דאמר קטפא פירא ר' אליעזר.** ואם תאמר במאי פליגי אי ביעורו והנאתו שוה מאי טעמא דרבנן דאפי' עצים הוו אסירי בשביעית אי לאו דאין הנאתו וביעורו שוה לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפליגי אי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דולאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלוחי העץ סרו רבנן דבטל אגב העץ ורבי אליעזר סבר דהנאתו משיבה והוי פירא): **ואבוך** אמר הלכה כר"א בד'. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה דבהגזול קמא (ב"ק דף קב.) אית להו [פ] דשביעית נוהגת בעצים ומ"ב כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כותיה לא משיב ליה עם הנך [ב] דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כוותיה אלא אין שביעית נוהגת בעצים דר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

[משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה ובקטפא פירא אע"ג דר' יוסי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה אם הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דולאי הנאתו וביעורו שוה אי לאו ויש לומר דולאי הנאתו וביעורו שוה ולפי שאינו כי אם לחלוחי העץ סרו רבנן דבטל אגב העץ ורבי אליעזר סבר דהנאתו משיבה והוי פירא) **ואבוך** אמר הלכה כר"א בד'. אע"ג דר' יוסי קאי כוותיה דבהגזול קמא (ב"ק דף קב.) אית להו [פ] דשביעית נוהגת בעצים ומ"ב כ"ש קטפא ומשום דרבי יוסי קאי כותיה לא משיב ליה עם הנך [ב] דטעמא דר' יוסי משום דלא בעי הנאתו וביעורו שוה ולא קיימא לן כוותיה אלא אין שביעית נוהגת בעצים דר' יוסי נמי מודה דקטפא לאו פירא הוא לענין ערלה:

[משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה. אע"ג דמתני' נמי חזר בו ר' יהושע וקאי כוותיה ומ"ה מני לה בד' וי"ל דשמא ר' יהושע סבר כר' יוסי דמלריך ג' עונות במעובדת ומניקה דפליג אדרבי אליעזר ולא סבר ליה אלא ממה שאמר אני לא שמעתי אלא בתולה. גי': **ומי** קאי. הר"מ ז"ל אמר דלא פריך מבריתא אברייתא משום דה"ל הבדר ביה מההיא דהולאה [ק] (אחריתא שמע) מרבותיו אבל שמא דקאמר דקאי בשיטתיה משמע דלא סבר ביה דאל"כ אמאי מיקמי ומו ליכא לכך פריך שפיר ומי קאי. גי'] [ל]: **מפני** שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת. הקשה הר"ר יעקב מאולינ"ש ונכלליה מכלל דהכי פריך פרק [ג] תפלת השחר (ברכות דף כט.) אלא דאמר שמואל כל השנה מתפלל הביננו חוץ ממוצאי שבת מפני אל"ל הבדלה בחונן הדעת ופריך ונכלליה מכלל וי"ל דהתם פריך משום דלא ישנה אדם משום הבדלה מכמו שהוא מתפלל כל השנה [כיון דסבר דכל השנה מתפלל הביננו] אלא יכולו בהביננו והכא קאמר ר' חנינא [ד] [כיון דס"ל דכל השנה אינו מתפלל הביננו מ"כ] במוצאי יוה"כ מפני טורח תענית לא ישנה מכמו שהוא מתפלל כל השנה כדי שיאמר הבדלה בחונן הדעת: והא

מלמדין את הקטנה שתמאן בו [ג] ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' אליעזר כי אמר שמואל הלכה כר' אליעזר בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרים איכא טובא וה"נ מסתברא [ד] דתנן ר' אליעזר אומר אף הרודה ונותן לסל [ה] הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"א ש"מ ומאי אולמיה דהאי מהאי משום דקאי רבי אלעזר כותיה [ו] דתנן רבי אלעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא [ז] אצרכו מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כותיה [ח] דתניא רבי יהודה בן בבא אומר העיד ה' דברים [ט] שממאנים את הקטנות [י] ושמשיאין את האשה ע"פ עד אחד [יא] ושנשקל תרנגול בירושלים על שהרג את הנפש [יב] ועל יין בן מ' יום שנתנסך ע"ג המזבח [יג] ועל תמיד של שחר שקרב בד' שעות מאי קטנות לאו חדא דר' אלעזר וחד דר' אליעזר לא מאי קטנות קטנות דעלמא אי הכי גבי אשה נמי נתני נשים ונימא נשים דעלמא אלא מדהכא קתני אשה והכא קתני קטנות ש"מ דוקא קתני ש"מ וכן [יד] א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' ותו ליכא והתנן רבי אליעזר אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו [טו] וא"ר אלעזר הלכה כר"א וכי תימא כי א"ר אלעזר הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא ומי איכא [טז] והתנן [יז] הורד והכופר והלטום והקנף יש להן שביעית ולדמיהן שביעית [יח] יש להן ביעור ולדמיהן ביעור וא"ר פדת מאן תנא קטפא פירא ר"א וא"ר זירא חזי דמינך ומאבוך קשריתו קטפא לעלמא את אמרת מאן תנא קטפא פירא ר"א ואבוך אמר הלכה כר"א בד' ואם איתא לימא ליה כי אמר אבא הלכה כר"א בד' בסדר טהרות אבל בשאר סדרי איכא אלא קשיא ההיא משום דקאי רבי אלעזר כותיה דתנן רבי אלעזר אומר מלמדים את הקטנה שתמאן בו ומי קאי והא אצרוכי מצרכינן להו ולא דמיין להדדי אלא משום דקאי רבי יהודה בן בבא כוותיה ותו ליכא [יט] והתנן ר"ע אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה ר' אליעזר אומר אומרה בהודאה וא"ר אלעזר הלכה כר"א א"ר אבא ההוא דאמר משום רבי חנינא בן גמליאל דתניא רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית בפני עצמה רבי חנינא בן גמליאל אומר אומרה בהודאה

והא

מסורת הש"ס

א) [כיבמות קי.], ב) תלה פ"ב מ"ד פסחים מח: (קדושין מו), ג) יבמות קיא.; ד) [שם קיא:], ה) ברכות כז. עדיי' פ"ו מ"ל, ו) [ע' תוס' לקמן מח. ד"ה אמרו], ז) [יבמות קי.], ח) שביעית פ"ז מ"ו, ט) [אין זה במשנה וע' ר"ש], י) ברכות כט. ודף לג., כ) [דף קט.], ל) [יבמות קיא:], מ) ס"ל הטוף מעלי הקטף, נ) פי' רפואה, ס) זו גי' רש"י שם ולפנינו הגי' ר"ש, ע) [וע' היטיב תוס' ב"ק קטו: ד"ה והאיכא], פ) [צ"ל ליה], צ) [שיך לע"ב], ק) [צ"ל אחר ששמע], ר) נ"י כ"י,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יש להן וכו' כדתנן בפ' שביעי דשביעית: (ב) ד"ה ואבוך וכו' עם הנך מכל מקום טעמא דר' יוסי: (ג) ד"ה מפני וכו' פרק תפלת השחר נ"ב דף כט פריך הכי ואפיקנא בקשיא:

מוסף רש"י

שממאנים את הקטנות. קטנה שהשיאתה אמה לאחר מיתת אביה, דמצוה לריית אין קידושיה כלום, שהרי קטנה אינה בת דעת, ואת אמה לא זכתה מורה להיות לה בת לקדשה אלא לאב, שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה, ומיהו רבנן תקינו לה קדושין לכתריכה מיאון כדי שיאוה ולא תצא לזנות, לפיכך אם מיאנה לאחר זמן ואמרה אי אפשי בו, יוצאת ומותרת לכל אדם ואינה צריכה גיטין גט, והעיד ר' יהודה בן בבא שפעמים שמצוה על ב"ד לנמדה שתמאן בו, כגון שני אחים נשואין שני אחיות יתומות, אחת גדולה וקדושיה קדושי תורה ואחת קטנה שאין קדושיה אלא מדרבנן, ומת בעלה של גדולה בלא בנים ונפלה לפני אחיו ליבום ונמצאת זקוקה לו מן התורה, וזיקה זו אוסרת את אשתו עליו משום אחות זקוקה שהיא כאחות אשתו, וא"ר אלעזר במס' יבמות (קט.) מלמדין קטנה זו שתמאן בבעלה ותעקור קדושיה למפרע ותעשה כל בעילותיה בלתי הן של זנות כדי להתיר את בעלה ליבם את אחותה, דתנן נשואין על האונסה ועל המפותה, והעיד ר' יהודה בן בבא ביום שנשביע עדיות שהלכה כר"א (ברכות כז.). ע"פ עד אחד. שאמר לה מת בעלך במדינת הים (שם). ושנשקל תרנגול. שניקר קדקדו של מיעוט במקום שהמוח רופף וניקב את מוחו ופקליטו כמשפט שור שנגח את האדם, דכתיב השור יסקל וגמרינן בג"ש שור ושור מהפת לעשות כל בהמה חיה ועוף כשור (שם ע"פ ב"ק נד:). ועל יין בן מ' יום. שיצא מכלל יין שנתנו ואם לנסך יין גמור וקרינן ביה נסך שכר (ברכות שם). שקרב בארבע שעות. ותו לא (שם) כשהתחנן שלמה עם בת פרעה ביום חנוכת בית המקדש והכניסה לו כמה מיני זמר ונערב כל הלילה ויצן למחרת עד מרבע שעות, כדאיתא בפסיקתא, והיו מפתחות בית המקדש תחת מרגלותיו, ועל אותה שעה שניטו על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות, ונכנסה אמו והוכיחתו על המעשה הזה (משלי לא א).

תוס' הרא"ש

בסדר טהרות. בפ' בתרא דע"ז גבי הנהו גנבי בעובדא דנהרדעא ואמר שמואל חמרא שרי ואמרינן כמאן כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור. קשה לפי גירסת ר"ת דמפר' כמאן כר' אליעזר בניחותא דהכא אמר שמואל דבסדר טהרות אין הלכה כר' אליעזר אלא בארבע. והתם נמי מספקא ליה לרב דימי הא דשרא ר' אלעזר אי משום דס"ל כר' אליעז' דאמר ספק ביאה טהור אי משום דקסבר רוב גנבי ישראל נינהו ובשמעתין קאמר ר' אלעזר נמי הלכה כר' אליעזר בד' ותו לא ואי הוה גרס בההיא דספק ביאה ר' אלעזר ניחא א"נ במס' טהרות גבי כל מקום שאתה יכול לרבות ספיקות גרס ר' אלעזר מטהר דכיון דקאי ר' אלעזר כותיה אפשר דהלכה כמותו דכי האי גוונא משגינן לקמן. וכן יש לפרש ההיא דפ' כל הגט דאמר ר' אלעזר שמאל ולילה פסולין ופוסלין והיינו כר' אליעזר דפרק מצות חליצה. אלא דאיכא תנאי התם דקיימי כותיה: **ר'** אליעזר אומר הרודה ונותן לסל וכו'. משנה היא במסכת חלה וקתני רישא העושה עיסתו קבים פטורים מן החלה עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דר' אליעזר לא בעי נשיכה. וקשה דבפ' אלו עוברין קאמר ר' יהושע בן לוי עלה דההיא דר' אליעזר לא שנו אלא ככרות של בעל הבית שנושכות זו את זו אבל כעכין לא. ואם לא גרס אף במילתיה דר' אליעזר ניחא דאיכא למימר דר' אליעזר בעי תרתי צירוף סל עם נשיכה. ואי גרס אף יש לפרש דת"ק בעי נשיכה בעודו עיסה לפי

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ז מהל' יבום הלט"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה סעיף יא:
נח ב מיי' פ"ז מהל' בכורים הלט"ו סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכה סעיף ה:
נט ג מיי' פ"ה מהל' יבום הל' ל ופ"ז שם הלט"ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קעה סעי' יא:
ס ד מיי' פי"ב מהל' גירושין הלט"ו סמג עשין כ טוש"ע אה"ע סי' ח סעי' ג:
סא ה מיי' פ"י מהל' מזקי ממון הל"ב סמג עשין סז:
סב ו מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הל"ט סמג לאוין שיט:
סג ז מיי' פ"ח מהל' ממרים הל"ב סמג עשין קנ:
סד ח מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל"י:

תוס' הרא"ש (המשך)

שראוין להתחבר ולהעשות ככר אחד אבל עשה שתי ככרות ונתנן בתנור או בסל עד שנשכו זה בזה לא סגי בהכי לת"ק. ולר' אליעזר מהני ובירושלמי פליגי תנאי אית תנוי תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנוי תני תנור מצרף ואין הסל מצרף ומסיק נשכו כאן וכאן מצטרף לא נשכו כאן וכאן אין מצטרף אלמא שייך נשיכה בתנור ובסל ומסיק באלו עובדין דאפי' כעכין לא בעי ר' אליעזר (שכיחא) נשיכה ונראה אע"ג דמהני צירוף סל להתחייב בחלה היכא דלש פחות מכשיעור. מ"מ לענין מוקף לא מהני צירוף סל דהא ר' אליעזר גופיה הוא דאמר פרק כשם דחלה ניטלת מן הטהור על הטמא כגון דנטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף. ולמה דוחק לעשות כן יניח אותו כדי חלה בכלי שתעיסה טמאה בתוכו ולא יגע. אלא ודאי לא חשיב מוקף בהכי אע"פ שמצרף להתחייב. ועי"ל דאפי' להתחייב לא מצרף אלא א"כ נגע ולא אתא ר' אליעזר לאפוקי אלא דלא בעי' נשיכה. וכן משמע לישנא דתמנו' דקתני העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה פטורין עד שישוכו ר' אליעזר אומר אף הרודה כו' משמע דאתי לאפוקי נשיכה אבל נגיעה בסל בעי. ועי"ל דאפי' אם תמצא לומר דלענין מוקף מועיל צירוף סל בלא נגיעה לא היה יכול לעשות כן בפרק כשם בטמאה וטהורה דכיון דקפיד עלייהו שלא יגעו זה בזה אין מועיל צירוף כלי כדמוכח בירושלמי בפ"ב דחלה דאמרינן התם דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף עיסה טהורה ועיסה טמאה עשו אותו כדבר שמקפיד על תערובתו בעיסה תחלה אבל בעיסה שניה אין לשני מגע אצל הטבל: **ושנשקל** תרנגול בירושלים כו'. הא דתנן בפ' שור שנגח את הפרה ואחד כל הבהמה לנפילת הבור כו' ולא חשיב להורג את הנפש משום דכיון דתנא חסימה דאתיא שור שור משבת ה"ה הא. והא דתנא התם לכלאים לאו משום כלאים דהנהגה איצטריך דמשור שור משבת נפקא. אלא משום כלאים דהרבעה דאתי בהמתך בהמתך משבת: **ועל** יין בן ארבעים יום. פי' רש"י דמקמי הכי פסול דהוה ליה יין מגתו אע"ג דאמרי' בפ"ק דתענית גבי ט' באב דבג' ימים נפיק ליה מכלל יין מגתו לגבי ניסוך בעינן מן המובחר וגם יש דיינין חלוקים כדאיתא בפרק בן סורר ומורה: **יש** להן שביעית ולדמיהן שביעית. אע"ג דשביעית תופסת דמיה